

wijze door verenigingen, kerkelijke groeperingen, scholen geëxploiteerd, soms ook door particulieren. Het onderzoek leverde als resultaat: 65 pCt goed, 30 pCt matig, 5 pCt zeer matig.

e. *Kampeerberijderijen*. In de bezettingstijd was het overnachten in tenten verboden en dit heeft ten gevolge gehad dat het instituut van kampeerberijderijen is ontstaan. Van 28 bezochte dergelijke bedrijven waren 6 goed, 10 matig, 12 zeer matig, respectievelijk 22, 35, en 43 pCt, zodat deze categorie in hygiënisch opzicht wel sterk bij de overige ten achter blijkt te staan.

De Nederlandse Kampeerraad tracht op verschillende wijzen het peil van de kampeergelegenheden te verhogen. Bij de N.K.R. is nu een ontwerp voor een kampeerwet in behandeling. Thans kan de Raad alleen werkzaam zijn door het geven van adviezen, waartoe hij 2 consultants in dienst heeft, onder leiding van een secretaris, wiens bureau te Amersfoort is gevestigd. Pas als de kampeerwet er is, zal de Raad zich voldoende gefundeerd kunnen laten gelden. De inspecteurs van de volksgezondheid zullen daarbij de consultants van de N.K.R. van voorlichting kunnen dienen. De beoordeling van de watervoorziening blijve voorbehouden aan de inspecteurs.

Het rapport besluit met te constateren, dat de gerege de contrôle van alle kampeergelegenheden tot de taak van de Gemeentebesturen moet blijven behoren. „De inspecteur van de volksgezondheid behoudt ten aanzien van de technisch-hygiënische voorzieningen een toezicht krachtens de Gezondheidswet en treedt daartoe zo nodig met de Gemeentebesturen en met de N.K.R. in contact”.

Literatuur: ¹N.T.v.G. (1952) 96, 2383. ²Verslagen en meded. betr. Volksgezondh. (1952) No. 10, bl. 963.

M. M. HILFMAN

INGEZONDEN

Ter bevordering van spoedige plaatsing van de stukken, behoudt de Redactie zich het recht voor, deze zo nodig te bekorten.

DE MELAATSHEID IN DE BIJBEL

In het overigens zeer belangwekkende artikel van collega GRAMBERG¹ over de melaatsheid, lepra of morbus HANSEN komen twee beweringen voor, welke niet onweersproken mogen blijven, te weten dat de classieke vorm van morbus HANSEN in Leviticus niet wordt beschreven en lijders aan deze ziekte derhalve in het oude Israël niet onrein waren; voorts de stelling, dat lepra (in het *Nieuwe Testament*) geen ziekte, maar veeleer een religieus-cultisch begrip was.

Ad 1. Afgezien van het feit, dat tot de prodromi van de lepromateuze vorm van morbus HANSEN ook wordt gerekend een onregelmatig maculeus of papuleus exantheem, wordt in Leviticus niet alleen gesproken van witte of roodachtig witte plekken, blaren, zweren en dergelijke, maar ook van gezwollen of zwellingen. Met het laatste kunnen dus zeer goed zijn bedoeld die gevallen van lepra, welke wij vroeger lepra tuberosa noemden en thans als de lepromateuze vorm van morbus HANSEN aanduiden. Bovendien moet men voor de melaatsheid in de Heilige Schrift niet alleen letten op Leviticus, maar ook op andere bijbelboeken. Nu zijn er in het *Oude Testament* twee plaatsen aan te wijzen, waaruit duidelijk blijkt, dat de mutulaties, welke bij lepra voorkomen, ook in Israël bekend waren. In Numeri 12 : 12 wordt de toekomst van de melaatse MIRJAM door AÄRON aldus geschilderd: „Laat haar toch niet zijn als een doodgeborene, wiens vlees reeds half vergaan is, wanneer hij uit de schoot zijner moeder komt”. En in 2 Koningen 5 : 10 wordt van de krijgsoverste NAÄMAN verteld: „en zijn lichaam werd weer gezond als het lichaam van een kleinen jongen”. Deze vergelijkingen duiden er onmiskenbaar op, dat de gaafheid van het lichaam bij lepra te enenmale ontbrak en de Bijbel met betrekking tot het ziektebeeld van de melaatsheid niet alleen handelt over „onschuldige pigmentverschuivingen”.

Ad 2. Uit Lukas 17:14 en 15 volgt, dat „gezond worden” en „rein zijn” geen tegenge-

stelde, maar aanvullende begrippen zijn. Immers in dit hoofdstuk worden de termen „gereinigd worden” en „genezen zijn” afwisselend gebruikt voor één en hetzelfde feit, te weten het genezen van de tien melaatsen. Het reinigen der melaatsen heeft dus in de Bijbel tweerlei betekenis. Letterlijk betekent het genezen; symbolisch wil het zeggen: Levietisch, dat is naar de wet van MOZES, rein maken. Ziekte en cultische onreinheid moeten derhalve niet tegenover, maar naast elkaar worden geplaatst.

Voorts moge ik verwijzen naar de studies van prof. GISPEN² en ondergetekende³, waarin de onderhavige quaesties uitvoerig zijn besproken. Om deze reden is het te betreuren, dat collega GRAMBERG opnieuw dezelfde foutieve mening van vroeger lanceert.

Literatuur: ¹K. P. C. A. GRAMBERG (1952) *N.T.v.G.* 96, 3157. ²A. C. DROGENDIJK (1938) *Gen. Gids* no. 30 en 31; ³W. H. GISPEN (1945) *De Levietische wet op de melaatschheid*. Kampen. J. H. HAVERKATE, *Chr. Encyclopaedie*, dl. 4, bl. 142.

Dordrecht, 12 Januari 1953

A. C. DROGENDIJK

Plek, blaar en zwelling zijn slechts benaderende vertalingen van oude Hebreeuwse woorden, die de taalgeleerden van latere tijden niet meer nauwkeurig kenden^{1, 2}.

Aangenomen dat de vertaling van roodachtig witte vlek of zwelling ongeveer juist zou zijn, dan nog kunnen wij uit het beeld van zo'n vlek, die later dan wit moet worden, nooit anders dan tot de diagnose van de zg. tuberculoïde (ev. indeterminatie) lepra besluiten. Inderdaad, onder de vele patiënten met M. HANSEN, die ik heb gezien, is het mij meermalen overkomen, dat ik werd herinnerd aan het beeld, zoals dat wordt getekend in de Bijbel, maar dan waren het altijd gevallen van niet lepromateuze aard. Maar ook sommige vormen van psoriasis, vitiligo en andere huidziekten kunnen treffende gelijkenis hebben met het beeld der zara'ath, getekend in het *Oude Testament*.

Ook ik meen, dat de begrippen rein- worden en genezen, in de bekende passages in het *Nieuwe Teotament*, min of meer naast elkaar staan. Het is dus zeer goed mogelijk dat de melaatsen, die door Jezus werden „gereinigd”, inderdaad ook „genazen” van hun ziekte, welke die ook geweest mag zijn. Maar de nadruk lag niet op het genezen worden, maar op het „reinen”, want veel erger dan de ziekte was immers voor deze lijdens, het uitgestoten zijn.

Collega DROGENDIJK houdt — hij verwijt mij het omgekeerde — hardnekkig vast aan de opvatting dat zara'ath (lepra) en morbus HANSEN identiek zouden zijn. Het „waarom” van deze hardnekkigheid ontgaat mij. De onfeilbaarheid van de Bijbel staat toch niet op het spel. Ik kan deze houding van collega DROGENDIJK en van vele anderen met hem, niet anders dan betreuren.

De vloek der uitstoting, die rustte op de lijdens aan de zara'ath is overgegaan op de lijdens aan morbus HANSEN, en is de grote hinderpaal op de weg naar effectieve bestrijding. De onverbeterlijke zucht van de meeste leken en vele artsen om deze zieken maar te isoleren, is de grote boemerang die zich tegen de samenleving zelf richt, die de patiënten van de arts wegjaagt, en ieder goed bedoelde maatregel verknoeit. Het is onbillijk, zinloos en schadelijk om lijdens aan morbus HANSEN te belasten met de gevolgen van een gedachtencomplex zoals dat bestaat omtrent de zara'ath en de lepra van de Bijbel en de melaatsheid der Middeleeuwen.

Dit was de diepere zin en de reden van mijn artikeltje over de juiste benaming van morbus HANSEN.

Literatuur: ¹H. MUNICH (1893) *Dermatologische Studien*. ²JEANSELME (1934) *La Lèpre*. E. MUIR (1948) *Manuel of Leprosy* bl. 3.

Semarang, 8 Februari 1953

K. P. C. A. GRAMBERG

PARADOXE, ATYPISCHE EN NEGATIEVE UITKOMSTEN VAN DE COMBINATIE ALCALISCH-PHOSPHATASEGEHALTE EN THYMOLTROEBELING BIJ ICTERUS

Naar aanleiding van het artikel van dr. C. FRANCKE en mej. W. N. ROBERT¹ zouden wij op het volgende willen wijzen:

1e. Bij de interpretatie der uitkomsten van bepalingen van het alcalisch-phosphatasegehalte dient steeds rekening te worden gehouden met leeftijd en sexe².

2e. Wanneer men behalve de thymoltroebeling de NaCl-troebeling (MCLAGAN) nagaat, ontdekt men een aantal fout-positieve reacties; het is bovendien van belang de thymoluitvloeking na te gaan.

3e. De complete leverintegraal³ geeft inzicht over: parenchymbeschadiging, obstructie en